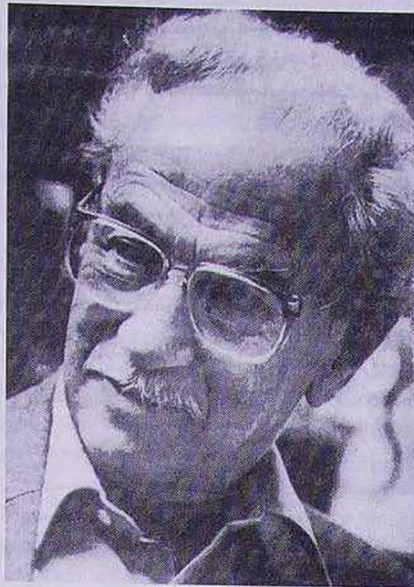

Սփիւռքի գրականութեան եւ գրաքննադատութեան կարկառուն դէմքերէն Վահէ Օշական՝ անդրանիկ մանչ գաւազնի Յակոբ Օշականի, ծնած էր Ֆիլիպէ (Փիլիպի), Պուլկարիա, 9 Հոկտեմբեր, 1922ին: 1923ին ընտանեօք կը փոխադրուի Կիպրոս եւ 1928-34 կը յաճախէ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւն: 1935ին կը փոխադրուի Երուսաղէմ, ուր 1940ին կ'աւարտէ տեղւոյն անգլիական St. George's Schoolը: 1946ին Փարիզ է, կ'ընդունուի Սորպոն, որուն գրականութեան բաժինը կը բոլորէ 1951ին, ստանալով licence des lettres վկայական: 1952ին կ'անցնի Պէյրութ, կը գրադի ուսուցչութեամբ, կը դասուանողէ Ֆրանսերէն, իմաստասիրութիւն, քաղաքակրթութեան պատմութիւն, եւ հայ գրականութիւն՝ Քալիքի մարոնիթներու եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դպրեմանքերը, B.U.C.ի, A.U.B.ի եւ Հայկազեան Գոյնճի մէջ մինչեւ 1975, երբ Լիբանանի ծանօթ դէպքերուն բերմամբ կ'անցնի Մ. Նահանգներ եւ կը հաստատուի նախ Ֆիլատելֆիա, ապա՝ Սան Ֆրանսիսքո: 1967ին կը պաշտպանէ իր աւարտածառը՝ Le roman arménien occidental de 1850 à 1930 et les influences étrangères, ստանալով դոկտորի աստիճան: 1987ին կը հրատարակէ հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը օտար շրջանակներու ներկայացնող RAFT անգլերէն հանդէսը: 1993ին կ'արժանանայ Հայաստանի Գրողներու Միութեան «Յովհաննէս Թումանեան» մրցանակին: 1996ին, երկու ամիս արեւմտահայ գրականութիւն կը դասուանողէ Ստեփանակերտի համալսարանը: 1995-96ին Սփիւռքի գանազան կեդրոններու մէջ կը տօնուի իր գրական գործունէութեան յիսնամեակը: 1996ին կը մեծարուի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան «Մեսրոպ Մատոց», իսկ 1998ին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան «Մովսէս Խորենացի» շքանշանով:

Վահէ Օշական կանուխէն սկսած է գրել իր առաջին պատմուածքը յոյս տեսած է 1943ին: Տիրական, համապարփակ ու թրթռուն նիւթով շաղախած է անոր իւրաքանչիւր հատորը: Հոն կ'երեւին ժամանակակից մարդը իր հանապազօրդ հացի եւ այլ ոչ-նուազ կենսական գրկանքներուն տագնապներով եւ այդ մարդուն ետեւէն իր տաքատին ցայլքերը պատռելով վազելու փորձեր ընող, վազելու փորձեր ընելու պարտական սփիւռքահայր կամ հայր, ընդհանրապէս:

Սփիւռքի բովանդակ գրականութեան թաւալումին խթան հանդիսացող սակաւաթիւ հեղինակներէն էր ան, այդ գրականութեան «անառակ որդին»

էր ան, որ կը յատկանշուէր նաեւ կեանք եմթադրող վիճալարոյց հրապարակագրութեամբ:

Իր երկերէն են.- Պատուհան (բանաստեղծութիւն, 1956, Պէյրուսթ), Քաղաքը (բանաստեղծութիւն, 1963, Պէյրուսթ), Քաղաքի (բանաստեղծութիւն, 1971, Պէյրուսթ), Ահագանք (բանաստեղծութիւն, 1980, Նիւ Եորք), The English Influence on West Armenian Literature in the Nineteenth Century (1982, Քլիվլենտ), Պոռնագ (բանաստեղծութիւն, 1983, Նիւ Եորք), Փախստականը (պատմութեան, 1987, Պէյրուսթ), Թակարդին շուրջ (արձակ, 1988, Նիւ Եորք), Արուարձաններ (բանաստեղծութիւն, 1991, Սիտնի), Հատընտիր (1994), Սերունդներ (արձակ, 1995, Պէյրուսթ), Երբեքանի մը առիթով (1995), Համբոյր (բանաստեղծութիւն, 1996, Սիտնի), Ինքնութիւն (բանաստեղծութիւն, 1996, Պէյրուսթ):

Վահէ Օշական իր մահկանացուն կնքեց 30 Յունիսին, Ֆիլատելֆիոյ հիւանդանոցը, Միացեալ Նահանգներ:

Ա. Ա.

ԻԳՈՐ ԴԻԱԿՈՆՈՎ

(1914-1999)

Կեանքի 85րդ տարում, 1999ի Մայիսի սկզբին, Սանկտ-Պետերբուրգում (Ռուսաստան) իր մահկանացուն կնքեց մեր ժամանակների խոշորագոյն պատմաբաններից մէկը՝ պրոֆեսոր Իգոր Դիակոնովը: Մեծանուն պատմաբանը 1938ին աւարտել է Սանկտ-Պետերբուրգի Համալսարանը: 1960ին ստացել է պատմական գիտութիւնների դոկտորի աստիճան: 1937-59 աշխատել է էրմիտաժում: 1954ից եղել է ՍՍՀՄ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Արեւելագիտութեան ինստիտուտի Սանկտ-Պետերբուրգի բաժանմունքի աւագ գիտաշխատող:

Աւելի քան վեց տասնամեակ Դիակոնովը նուիրեց Առաջաւոր Ասիայի հնագոյն քաղաքակրթութիւնների (Շումէր, Ասորեստան, Բաբելոն, Ուրարտու) պատմութեան ուսումնասիրմանը, հեղինակ դառնալով շուրջ 250 գիտական աշխատութիւնների՝ հրատարակուած աշխարհի բազմաթիւ լեզուներով: Նա անվերապահ հեղինակութիւն էր վայելում բոլոր մասնագէտների

չըջանում: Դիակոնովի հիմնարար աշխատությունների միջոցով են կրթվել Հին Արեւելքն ուսումնասիրող շատ առաջատար գիտնականներ:

Մեծ է Դիակոնովի աւանդը հայագիտության, յատկապէս՝ Հայկական Լեոնաշխարհի հնագոյն քաղաքակրթութիւնների ուսումնասիրման գործում: Նա հեղինակ է Ուրարտական պետութեան, ուրարտերէն լեզուի, հայ ժողովրդի եւ հայոց վաղ պետականութեան կազմաւորման բարդ խնդիրներին նուիրուած տասնեակ աշխատութիւնների՝ *Նեթերը*, *Քաղաքացիները եւ հայերը* (1961), *Ուրարտական նամակներ եւ փաստաթղթեր* (1963), *Հայ ժողովրդի նախապատմութիւնը* (1968), նոյնի լրացուած անգլերէն հրատարակութիւնը՝ *Նիւ Եորք* (1984), *Նուրիերէնը եւ ուրարտերէնը* (1971), *Ուրարտական արձանագրութիւնների տեղանունները* (1981), *Հայոց լեզուի նախա-պատմութեան շուրջ* (1983), եւն: Լայնախոհ եւ բազմաճյուղ գիտնականին վայել խորութեամբ Դիակոնովը ամենայն բարեխղճութեամբ հետազօտեց Հայկական Լեոնաշխարհի հնագոյն պետութիւնների եւ ժողովուրդների պատմութիւնը, համոզիչ կերպով ապացուցելով, որ հայ ժողովուրդը հանդիսանում է հին Առաջաւոր Ասիայի քաղաքակրթ ժողովուրդների անմիջական մշակութային ժառանգորդներից մէկը: Ահա այսպէս է աւարտում երջանկալիշատակ գիտնականը իր արժէքաւոր աշխատութիւններից մէկը: Ճես եւ իմ տեսակէտին հետեւողները հայ ժողովրդին համարում ենք եւ նախահայերի, եւ Հայկական Լեոնաշխարհի հինարեւելեան մեծ քաղաքակրթութիւնների ստեղծողների յետնորդներ ու մշակութային ժառանգորդներ: Այդ մշակութիւնները իրաւամբ հայ ժողովրդի ժառանգութիւնն են»:

Պրոֆեսոր Դիակոնովը ոչ միայն փայլուն գիտնական էր, այլեւ հրաշալի ուսուցիչ, որին Հայաստանը պարտական է հինարեւելեան հետազօտութիւնների սեպագրադիտութեան հայկական դպրոցի գոյութեամբ: Նրա բազմաթիւ աշակերտները (Գաբրիէ Սարգսեան, Նիկոլայ Յարութիւնեան, Մարգարիտ Նաչիկեան, Արամ Քոսեան եւ շատ ուրիշներ) այսօր յաջողութեամբ ուսումնասիրում են Հայկական Լեոնաշխարհի եւ յարակից շրջանների հնագոյն հասարակութիւնները:

Պրոֆեսոր Դիակոնովը իր արժանի տեղն ունի հայագիտութեան ասպարէզում եւ նրա յիշատակը միշտ վառ կը մնայ գիտութեան բոլոր նուիրեալների սրտերում:

ԱՐԱՄ ՔՈՍՏԵԱՆ

ԷՏՄՈՆՏ ՇԻԻՑ

(1916-1999)

1 Նոյեմբեր 1999ին, Պոլտափեշտ (Հունգարիա) իր մահկանացուն կնքած է Եւրոպայի հայագիտութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արտասահմանեան անդամ էտմոնտ Շիւլցը, 83 տարեկան հասակին:

Էտմոնտ (Օտոն) Շիւլց ծնած է Պոլտափեշտ, 29 Մարտ 1916ին: Տեղւոյն միջնակարգ վարժարանը աւարտելէ ետք, 1933ին սկսած է իր ուսումնա-

ռուսերը Փեթեր Փազման համալսարանը՝ յատուկ դասընթացը անցուցած՝ Եոթէւ Էտվոչի գիտական մանկավարժական հիմնարկին մէջ՝ բանասէրի ու պատմաբանի, Միջնադարի պատմութեան գիտական հետազոտողի եւ հունգար-գերմանական բանասիրութեան դասատուի հիմնաւոր պատրաստութիւն եւ որակաւորում ստանալով:

1942-45ին, Բ. Աշխարհամարտի տարիներուն զինակոչուած է, որմէ ետք խմբագրական եւ թարգմանչական աշխատանքներ կատարած է մամուլի եւ պետական հաստատութիւններու մէջ: 1951-1969, կ'աշխատի Հունգարիոյ Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկին մէջ, իսկ 1957ին գիտական եւ մանկավարժական իր աշխատանքը կը սկսի Պոետափեշտի համալսարանին մէջ:

Երբ Շիւց կը սկսէր իր գիտական գործունէութիւնը, Հունգարիոյ մէջ հայագիտութեամբ զբաղելու նախադրեալներ չկային, առաջին հերթին՝ աղբիւրագիտական: Ուստի, 1950ականներէն սկսեալ ձեռնամուխ եղած է հայագիտական ու արեւելագիտական նիւթեր ձեռք բերելու գործին: Հայրենի տարբեր հաստատութիւններու հետ - Գիտութիւններու Ակադեմիայի հիմնական գրադարան, Հանրային (այժմ՝ Ազգային) Գրադարան եւ Մատենադարան - իր հաստատած կապերը հիմը դրած են հայագիտական իր գրադարանին: Ինչպէս գրած է ակադ. Վլադիմիր Բարխուդարեան, «Հունգարիայում հայագիտութեան որեւէ պրոբլէմով զբաղուող մասնագէտը չի կարող աշխատանքներ ծաւալել առանց կապուելու Է. Շիւցի հարուստ գրադարանի հետ»:

1962էն իվեր ան դասախօս էր Ինտիանա համալսարանին մէջ, Պոլմինկ-թըն:

Մասնագէտ՝ Հունգարիոյ հին եւ միջնադարեան պատմութեան, Շիւց իր գիտական գործունէութեան ընթացքին մանրակրկիտ կերպով անդրադարձած է Արեւելեան Եւրոպայի հայ միջնադարեան գաղութներու, ի մասնաւորի՝ հունգարահայութեան պատմութեան: Իր ուշադրութեան առարկայ եղած են նաեւ ղփչաղերէնը (այս մասին հրատարակած է Հայ-ղփչաղ տարեգրութիւն մը՝ 1620-21 թուականներու լեհ-թրքական պատերազմի մասին անգլերէն աշխատութիւնը, 1968ին). հայ տպագրութեան պատմութիւնը, ինչպէս եւ միջնադարեան գրականութիւնը: Այս բոլոր նիւթերուն մասին գրած է տասնեակներով յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ՝ հունգարերէն, անգլերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով: Մասնակցած է հայագիտական եւ արեւելագիտական բնոյթի բազմաթիւ գիտաժողովներու՝ Հայաստանէն մինչեւ Միացեալ Նահանգներ:

Շուրջ 40 տարուան իր մանկավարժական գործունէութեան որպէս արդիւնք, իր շունչին տակ կազմուած են բազմաթիւ հայագէտներ: 1977ին հրատարակած է հայոց պատմութեան ու մշակոյթի համալսարանական ձեռնարկ մը: 1990ին ընտրուած է Հայաստանի Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի արտասահմանեան անդամ: Բեղուն գործունէութիւն ունեցած է Հայաստանի եւ Հունգարիոյ գիտական կապերը զարգացնելու գործին մէջ: Իր գրիչին կը պատկանի տակաւին՝ Armeno-Turcica

(Selected papers) Հատորը, (Պլումինկթրն, 1998), ուր մէկտեղուած է հայագէտին հայ-ղփչաղագիտական ուսումնասիրութիւններու ընտրանին:

Կարժէ այստեղ մէջքերել Շիւցի վկայութիւնը՝ զոր կատարած է իր ծննդեան 80ամեակին նուիրուած Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հանդիսաւոր նիստին (Երեւան, 1 Նոյեմբեր 1996):-

Մեծ պատիւ եմ համարում ինձ համար, որ միջազգային բազմաթիւ գիտաժողովներում ներկայացնում եմ հայագիտութիւնը: Առանց հայ ժողովրդի, աշխարհի հնագոյն ժողովուրդներից մէկի պատմութեան ուսումնասիրման, անհնարին կը լինի գաղափար կազմել արեւելեան քաղաքակրթութեան մասին: Առանց հայկական աղբիւրների չի կարելի ամբողջացնել Մերձաւոր Արեւելքի, Փոքր Ասիայի եւ Կովկասի բազմադարեան պատմութիւնը: Շատ դժուար է պատկերացնել, թէ ինչպէս պետականութիւնից վաղուց գրկուած, օտար բարբարոս տիրապետութեան տակ ընկած մի ժողովուրդ կարողացել է ստեղծել եւ պահպանել այդպիսի հսկայական գրականութիւն, մեծ պատմագրութիւն, որը կարող է շարժել շատ եւ շատ ժողովուրդների բարի նախանձը:

«Հայագիտական մեր աշխատանքները Հունգարիայում նպատակ ունեն ո՛չ միայն մեծացնել հետաքրքրութիւնը հայոց պատմութեան եւ հայ ժողովրդի նկատմամբ, այլեւ աւելի ամրապնդել հայ եւ հունգար ժողովուրդների բարեկամութիւնը, որի ակունքները գնում են դէպի դարերի խորքը: Իմ կատարածը համարում եմ ոչ շատ, այդ պատճառով էլ անգամ յառաջացած տարիքիս խոստանում եմ ինձ համար նուիրական այս ասպարէզում գործադրել ամենայն ջանքեր»:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԷՆ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

(1928-2000)

Շարժապատկերի տեսարան եւ քննադատ Կարէն Լեւոնի Քալանթար ծնաւ Երեւան, 30 Յուլիս 1928ին՝ բեմադրիչ հօրմէ եւ դերասանուհի մօրմէ:

1946ին՝ միջնակարգ դպրոցը աւարտելէ ետք, յաճախեց Երեւանի Պետական համալսարանի Բանասիրական Ֆակուլտէտը, ուրկէ շրջանաւարտ եղաւ 1951ին:

1951-61, Քալանթար *Կոմունիստ* թերթի խմբագրութեան մէջ պաշտօնավարեց իրեն գրական աշխատող եւ բաժնի վարիչ: 1961ին դարձաւ վերջինիս խմբագրի տեղակալը եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ 1967: Միաժամանակ՝ 1964-2000ին, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արուեստի Ինստիտուտի աւագ գիտաշխատող էր: Մինչեւ այդ, 1964ին՝ հայկական ազգային շարժապատկերի ասպարէզին նուիրուելով, ան դարձաւ Հայֆիլմ սթիւտիայի Սցենարական Բաժնի պետը, ապա՝ գլխաւոր խմբագիրը:

1967-74ին՝ իբրեւ սեփական թղթակից, աշխատակցեցաւ մոսկովեան *Լիտերատուրնայա Գազետա* թերթին:

1971ին, Քալանթար՝ Է. Մանուկեանի հետ, գրեց իր առաջին ռուսերէն Արմենիա կինոմատոգրաֆիչեսկայա (կինոմատոգրաֆիական Հայաստան) (Երեւան-Մոսկուա) գրքովը: 1973ին ստացաւ արուեստագիտութեան թեկնածուի գիտական աստիճան: Նոյն տարին հայկական շարժապատկերի մասնագէտներուն եւ ընթերցողներուն համար ան հրատարակեց Ամօ Բեկնազարով. իսկուստիօ կինօռեփիսորա (Համօ Բեկնազարով. կինօռեփիսորի արուեստը) ռուսերէն գիրքը, որուն մէջ բարձր մասնագիտականութեամբ ներկայացուց խորհրդային տաղանդաւոր դերասան եւ ֆիլմի բեմադրիչ, հայկական շարժապատկերի հիմնադիր Բեկնազարեանի կեանքն ու արուեստը, անոր իրագործած ֆիլմերն ազգային նիւթերով, աւանդութիւններով եւ ժամանակաշրջանի խնդիրներով, որոնք անմիջականօրէն կապուած էին խորհրդային շարժապատկերի զարգացման հետ: 1974-76ին, Քալանթար նշանակեցաւ Հայֆիլմ սթիւտիայի տնօրէն: Ապա՝ 1976ին, ընտրուեցաւ Հայաստանի կինոմատոգրաֆիստների Միութեան վարչութեան առաջին քարտուղար, յետագային՝ նախագահ: Միաժամանակ՝ 1976-89ին, անդամակցեցաւ Հայաստանի Պետական կինոյի կողմգիային եւ 1982ին արժանացաւ արուեստի վաստակաւոր գործիչի կոչման:

Քալանթար շարունակեց իր առաքելութիւնը ազգային շարժապատկերի կերտման ուղղութեամբ եւ 1982ին հրապարակեց Ակտիոր վարմանակով կինօ. կոնցեպցիա ֆիլմա ի ակտիորսկի օրրազ (դերասանը հայկական կինոյի մէջ. ֆիլմի ըմբռնումն ու դերասանական կերպարը) հատորը:

1968ին, վերոյիշեալ Ամօ Բեկնազարով գիրքը, աւելի ընդլայնուած, վերահրատակուեցաւ հայերէն Համօ Բեկնազարեան վերնագրով՝ «Սովետական գրող» հրատարակչութեան կողմէ:

Յաջորդ տարի, Սեպտեմբերին, ան դարձաւ Խաչատուր Աբովեանի անւան Հայկական Մանկավարժական Ինստիտուտի կինօռեփիսորական Ֆակուլտետի դասախօս: Ան նաեւ անդամ էր Ժուռնալիստներու Միութեան:

Հայաստանի մէջ, Քալանթար առաջին փարաջանովագէտն էր, որ ռուսերէնով հրատարակեց Օչերկի օ Փարաջանով (ակնարկներ Փարաջանովի մասին) (Երեւան, 1998) գիրքը, ուր ներկայացուց Սերգէյ Փարաջանովի արուեստը եւ անոր իւրայատկութիւնները, բեմադրիչին ստեղծագործական երեւակայութիւնն ու մտածողութիւնը, վերջինիս բեմադրական ձեռագրին պատկանող չորս հիմնական երկարերից ֆիլմերը:

Կարէն Քալանթար մահացաւ Երեւան, 1 Յունուար 2000ին:

ԳԱՍՊԱՐ Թ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ՊԻՈՆ ԾԱԿՈՐԵԱՆ

(1926-2001)

Գրականագէտ-աղբիւրագէտ-բնագրագէտ Պիոն Ծովսէփի Ծակոբեանը ծնած է 1926ին, Վրաստանի Ախալցխայի շրջանի Ծղալթբիլա գիւղը:

1950ին աւարտած է Երեւանի Պետական Համալսարանի Բանասիրական բաժինը, ապա շարունակած է իր ուսումը՝ հետեւելով ՀՍՄՀ ԳԱ Մանուկ

Արեղեանի անուան Գրականության Հիմնարկի ասպիրանտուրայի բաժնին: 1953ին՝ պաշտպանելով «խաչատուր Աբովյանի Վէրք Հայաստանի վէպի ստեղծագործական պատմությունը» թեզը, արժանացած է բանասիրական գիտություններու թեկնածուի աստիճանին: Իսկ 1968ին՝ պաշտպանելով «խաչատուր Աբովյան. կեանքը, գործը եւ ժամանակը (1809-1836)» նիւթը, արժանացած է բանասիրական գիտություններու դոկտորի աստիճանին:

1954-1975 Յակոբեան գործած է ՀՍՍՀ ԳԱ Մանուկ Աբեղեանի անուան Գրականութեան Հիմնարկին մէջ իբրեւ աւագ գիտաշխատող, եւ 1975-89ին զխաւորած է նոյն հիմնարկի բնագորադիտութեան բաժինը: 1969-1987 չըջանին խմբագրի տեղակալն էր Հրաբեր Հասարակական գիտութիւնների ամսագրին: 1970էն սկսեալ կը դասաւանդէր Երեւանի Պետական Համալսարանին մէջ: Փետրուար 1996-Յունիս 1999 չըջանին ան անդամ էր էլմիաժնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին:

Պիտն Յակոբեանի գիտական ուսումնասիրութիւններու ծիրը կը դառնայ իրաչափութիւնը Արտիկանի շուրջ, ուրկէ եւ կը ծաւալի դէպի ԺԹ. դարու՝ հայ նոր գրականութեան եւ մշակոյթի պատմութեան ու տեսութեան հարցեր, ինչպէս եւ հայ-ուսական եւ հայ-խորհրդայնական գրական յարաբերութիւններ:

Մեծ է Յակոբեանի նպաստը հայ աղբիւրագիտութեան. ան երկար պրպտումներու եւ որոնումներու շնորհիւ յայտնաբերած է ու հրապարակած հայ գրականութեան եւ հայագիտութեան պատմութեան վերաբերող բազմաթիւ արժէքաւոր սկզբնաղբիւրներ ու փաստաթուղթեր:

Իրերն ընագրադէտ, Հրատարակութեան պատրաստած է *Ուշատուր Ա-*
բովանի երկերու լրակատար ժողովածուի Է., Ը., եւ Ժ. հատորները (1956,
1958, 1961): Ան խմբագրած է *Ակսել Բակունցի ակադեմական քառահատորի*
առաջին հատորը (1976), *Ռաֆֆիի Նրկերի ժողովածուի* 12 հատորեակի առա-
ջին եւ եօթերորդ հատորները (1983, 1985), *Միքայէլ Նալբանդեանի ակադե-*
մական վեցհատորեակի առաջին եւ վեցերորդ հատորները (1979, 1997): 1987ին
լրացուցած ու Հրատարակութեան է պատրաստած *Երուանդ Շահազիզի Աշ-*
տարակի պատմութիւնը: Իր անդուլ որոնումներուն արդիւնքն են նաեւ *Գա-*
լուստ Տէր Մկրտչեանի Հայագիտական հետազոտութիւններու Ա. եւ Բ.
հատորները, որոնք յաջորդաբար լոյս տեսան 1979in եւ 1998ին:

Պիոն Յակոբեանի գրչին կը պատկանին նաեւ.- *Ռաչատուր Արոյեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպի ստեղծագործական պատմութիւնը* (1955), *Ռաչատուր Արոյեան (կեանքի եւ ստեղծագործութեան համառօտ ակնարկ)* (1955),

Ռաջատուր Արտվեան (1809-1848) (1961), Ռաջատուր Արտվեան. կեանքը, գործը եւ ժամանակը (1809-1836) (1967), Ռաջատուր Արտվեանի տուն-թանգարանը (1968, 1976), Արեւելեան Հայաստանի՝ Թուսաստանին միանալու արձագանքները հայ գրականութեան մէջ (1978), Գրականութիւնը եւ ժամանակը (1980), Վերելք. վաւերական պատմութիւն առաջին անգամ Արարատ բարձրանալու մասին (1982), Ռաջատուր Արտվեան. արուեստի եւ գրականութեան հարցեր ռուսերէն հատորը (1987), Գալուստ Տէր Մկրտչեան, «Հայ կաթողիկոսութիւնը պատմա-քննական լոյսի տակ» ուսումնասիրութիւնը (1993. նոյնը անգլերէն լոյս տեսած է Նիւ Եորք՝ 1994ին), եւ Ռաջատուր Արտվեանի կենսագրութեան առեղծուածները (1997): Այս վերջին գիրքին պիտի յաջորդէին Ռաջատուր Արտվեան, կեանքը, գործը, ժամանակը, 1837-1843 հատորը եւ Արտվեանի կեանքին ու գործունէութեան նուիրուած բազմահատոր տաեգրութիւնը, որոնք սակայն լոյսին չեկան իր մահուան պատճառով:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԱԳԷՍԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՍԱՏՐԵԱՆ

(1926-2000)

2000 թուականի սկիզբը հայերէնագիտութեան բնագաւառը կորսնցող իր երախտաշատ գիտնականներէն մէկը: 74 տարեկանին, Փետրուարի ցրտաշունչ օրերուն, կարճատեւ հիւանդութենէ ետք, յաւիտեանապէս իր աչքերը փակեց հայրենաբնակ անուանի լեզուաբան, հայերէնագէտ, Երեւանի Պետական Համալսարանի երկարամեայ ու վաստակաշատ դասախօս, բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր-փրոֆեսօր Մանուէլ Եգորի Ասատրեան:

Ասատրեան ծնած է 1926 Մարտի 9ին, Էջմիածնի շրջանի Արագած գիւղը: 1942ին, աւարտելէ ետք Էջմիածնի մանկավարժական ուսումնարանը, կը պաշտօնավարէ իր ծննդավայրի դպրոցին մէջ՝ դասաւանդելով հայոց լեզու եւ գրականութիւն: 1946ին կ'ընդունուի Երեւանի Պետական Համալսարանի Բանասիրական ֆաքուլթէթի հայոց լեզուի եւ գրականութեան բաժինը, զոր կ'աւարտէ 1951ին: Նոյն տարին կ'ընդունուի ասպիրանտուրայի բաժին եւ 1954ին Բայր սեռը ժամանակակից հայերէնում աշխատասիրութեան համար կը ստանայ բանասիրական գիտութիւններու թեկնածուի աստիճան: 1970ին՝ իր ժամանակակից հայերէնի ձեւաբանութեան հարցեր եռահատոր ուսումնասիրութեան համար կը ստանայ դոկտորի գիտական աստիճան, իսկ 1973ին՝ արժանաւորապէս իրեն կը շնորհուի փրոֆեսօրի կոչում:

Յիրաւի, իր անժամանակ կորուստը մեծ եղաւ եւ հայաստանեան ե՛ւ սփիւռքեան առումով:

Ասատրեան Երեւանի Պետական Համալսարանին մէջ սկսած է աշխատիլ 1954էն՝ դասաւանդելով ժամանակակից հայոց լեզու եւ բարբառագիտութիւն: Բազմաթիւ ուսուցիչներ, լրագրողներ եւ բանասէրներ, ըլլան անոնք հայրենաբնակ թէ սփիւռքահայ, եղած են անոր ուսանողները եւ մեծապէս օգտուած՝ անոր դասախօսութիւններէն եւ լեզուական-գիտական մտածո-

դուլթենէն:

Ասատրեան հեղինակ է տասնեակ մը գիրքերու եւ գիտական բազմաթիւ յօդուածներու, որոնք հիմնականին մէջ նուիրուած են ժամանակակից գրական արեւելահայերէնի կառոյցին ուսումնասիրութեան եւ բարբառագիտութեան հարցերուն: Իր հեղինակութեամբ հրատարակուած գիրքերէն առաւել յայտնի են՝ *Բայի սեռը ժամանակակից հայերէնում* (1959), *Ուրմիայի (Սոյի) բարբառը* (1962), *Հոռու խօսուածքը* (1968), *Ժամանակակից հայոց լեզուի ձեւաբանութեան հարցեր* (1970), *Ժամանակակից հայոց լեզուի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ. ձեւաբանութիւն* (Ժենիա Ճշմարիտեանի հետ, 1981), *Հայերէնագիտութիւնը 60 տարում* (1981) եւ *Ժամանակակից հայոց լեզու. չարահիւսութիւն* (1987), որոնց մէջ անդրադարձած է հայերէնագիտութեան կնճռոտ եւ վիճալարոյց խնդիրներուն եւ տուած՝ գրեթէ սպառելի պատասխաններ:

Ասատրեան ներհուն ու բծախնդիր մանկավարժ մըն էր՝ խստապահանջ, խստադատ. սակայն իր խստապահանջութիւնը կը բխէր ուսանողներու՝ հայոց լեզուի հանդէպ ցուցաբերած անփութութենէն: Դասախօսութիւններու ընթացքին իր նուրբ զուարթախոսութենէն ի յայտ կու գար ուսանողներուն օգտակար դառնալու իր անսակարկ բարեացակամութիւնը: Իր հազարաւոր սաները, երախտապարտ թէ՛ երախտամոռ, դժուար թէ՛ մոռնան զինք, որովհետեւ ոչ միայն Գիտնական էր, այլեւ՝ Ուսուցիչ եւ Մարդ:

ԿԱՐՕ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հայկազեան Հայագիտական Հանդես տարեգիրքը լույս կ'ընծայուի 1970 թվականին, Հայկազեան Համալսարանի Հայագիտական Ամբիոնին կողմէ:

Ան կ'ընդգրկէ Հայաստանի եւ Հայութեան պատմական, հնագիտական, աշխարհագրական, բանասիրական, կրօնական, լեզուագիտական, գրական, ազգագրական, մշակույթի (կրթութեան, թատրոնի, սինեմարուեստի, երաժշտութեան, պարարուեստի, ճարտարապետութեան, կերպարուեստի, մամուլի, եւլն.), տնտեսագիտական, իմաստասիրական, բնական, քաղաքական եւ ընկերային գիտութիւններու բնոյթի նիւթեր:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդեսի մէջ կը հրատարակուին գիտական մակարդակով, առարկայական հայերէն, անգլերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, հետազօտութիւններ, վերլուծումներ, հրապարակումներ, յուշագրութիւններ, գրախօսականներ, հաղորդումներ, մատենագիտական ցանկեր եւ մահագրականներ:

Ներկայացուած աշխատակցութիւնները պարտին ըլլալ անտիպ եւ հրատարակումի համար այլուր յղուած չըլլան: Անոնք նախընտրաբար ըլլալու են շուրջ 20—25 մեքենագիր էջ: Փափաքելի է աշխատակցութիւններն ստանալ համակարգչային շարուածքի վրայ:

Իւրաքանչիւր աշխատակցութեան ծանօթագրութիւններու բաժինին մէջ պէտք է նշուին օգտագործուած գիրքին եւ հեղինակին անունը, հրատարակութեան տարեթիւը եւ էջը. յօդուածներու պարագային՝ թերթին անունը, հրատարակութեան տարեթիւը եւ էջաթիւը: Աշխատակցութիւնը պարտի ունենալ անգլերէն կամ հայերէն հակիրճ ամփոփում մը, շուրջ՝ 150 բառ:

Հրատարակելի բոլոր աշխատակցութիւնները, ըստ կարիքի, կ'ենթարկուին քերականական եւ ուղղագրական խմբագրումի: Այլ փոփոխութիւններու պարագային տեղեակ կը պահուի նոյնինքն հեղինակը: Հայագիր յօդուածները կը հրատարակուին հայերէնի դասական ուղղագրութեան սկզբունքներով:

Աշխատակցութիւններուն կրնան կցուիլ նաեւ կարելի լաւագոյնս պատճինուած կամ լուսանկարուած պատկերներ, գծանկարներ եւ քարտէսներ: Հեղինակը պարտի նշել անոնց աղբիւրը եւ ապահովել հրատարակման արտօնութիւնը:

Հրատարակուած նիւթերը ոչ—անպայման կ'արտացոլացնեն խմբագրութեան տեսակէտը:

Յօդուածներու, թղթակցութիւններու, բաժանորդագրութեան, նախորդ թիւերու ստացումի եւ այլ հարցերով պէտք է գրել հետեւեալ հասցէին.—

Haigazian Armenological Review

P.O.Box 11-1748 Beirut-Lebanon

Fax: 01-349230/1, 01-353010/1/2

Email:review@haigazian.edu.lb

Իւրաքանչիւր աշխատակցութեան ստացումը անմիջապէս կ'իմացուի հեղինակին, իսկ հրատարակման որոշումը՝ աշխատակցութեան ստացումէն առաւելագոյնը երեք ամիս ետք: Մերժուած աշխատասիրութիւնները կը վերադարձուին հեղինակներուն:

Հեղինակներ կամ հրատարակիչներ, որոնք կը փափաքին իրենց հրատարակած հատորին գրախօսուիլը, պարտին խմբագրութեան յղել այդ հատորի երկու օրինակ, որոնցմէ մին կը յանձնուի գրախօսողին, իսկ երկրորդը՝ Հայկազեան Համալսարանի Հայագիտական Գրադարանին:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի մէջ հրատարակուող որեւէ նիւթէ կարելի է մէջբերում—յղում կատարել: Փափաքելի է որ այդ մասին տեղեակ պահուի խմբագրութիւնը:

Հրատարակուած աշխատասիրութեան հեղինակ անվճար կը ստանայ Հանդէսի տուեալ հատորէն երկու օրինակ եւ իր յօդուածէն 20 օրինակ առանձնատիպ:

NOTES TO CONTRIBUTORS

Haigazian Armenological Review is published annually from 1970 by the Department of Armenian Studies at Haigazian University.

The review is devoted to studies concerning Armenia and the Armenians. These may include works dealing with history, archaeology, geography, philology, religion, linguistics, literature, ethnography, culture (education, theatre, cinema, music, dance, architecture, plastic arts, mass media, etc.), economics, philosophy, politics, natural, and social sciences, previously unpublished documents, memoirs, reviews, briefings, bibliographical lists and necrologies in Armenian, Arabic, English and French.

Manuscripts submitted to *Haigazian Armenological Review* should preferably be 20-25 typewritten pages in length. They will be considered on the understanding that they are not being offered for publication elsewhere, and have not been published, in any language. Presentation of manuscripts submitted for consideration on disc with hard copy is preferred. All discs are acceptable.

Authors should provide in the endnotes the full name of the author, title, the year of publication and relevant page numbers of all the books they have cited. In the case of cited articles, they should mention the title of the book or journal in which the articles appear, the numbers of volume and part, the year of publication, and relevant page numbers. Submitted manuscripts must include a 150-word summary in Armenian or English.

The editors reserve the right to copyedit manuscripts to conform to the review's style. Authors will be informed before publication in case of more substantial editing. Spelling in articles published in Armenian will be edited to conform to the rules of classical Armenian orthography.

Authors may submit with their contributions printable photographs, tables, figures, and maps on condition that they mention their sources and take responsibility for obtaining permission to publish any such material under copyright.

All opinions expressed (except those in the Editorial) are those of the individual authors and not necessarily of *Haigazian Armenological Review* or Haigazian University.

Manuscripts, correspondence, subscription queries, and inquiries regarding back issues should be addressed to:

Haigazian Armenological Review P. O. Box 11-1748, Beirut Lebanon.

Fax: (01) 341230/31 or (01) 352010/11/12

Email: review@haigazian.edu.lb

All submissions received will be acknowledged immediately. Decisions concerning publication will be conveyed to the authors within three months of the date of receipt of the submitted contributions. Manuscripts not accepted for publication will be returned to their authors.

Authors or publishers who wish to have their titles considered for review should send two copies of the said publication to the Editor. One copy will be passed on to the reviewer, while the second will be deposited in the Armenian Library of Haigazian University and become available to the general public.

Quotations can be made from contributions published in *Haigazian Armenological Review*. The Editorial Board likes to be kept informed in this regard.

Authors are entitled to 20 offprint and two copies of the volume in which their contribution is published.